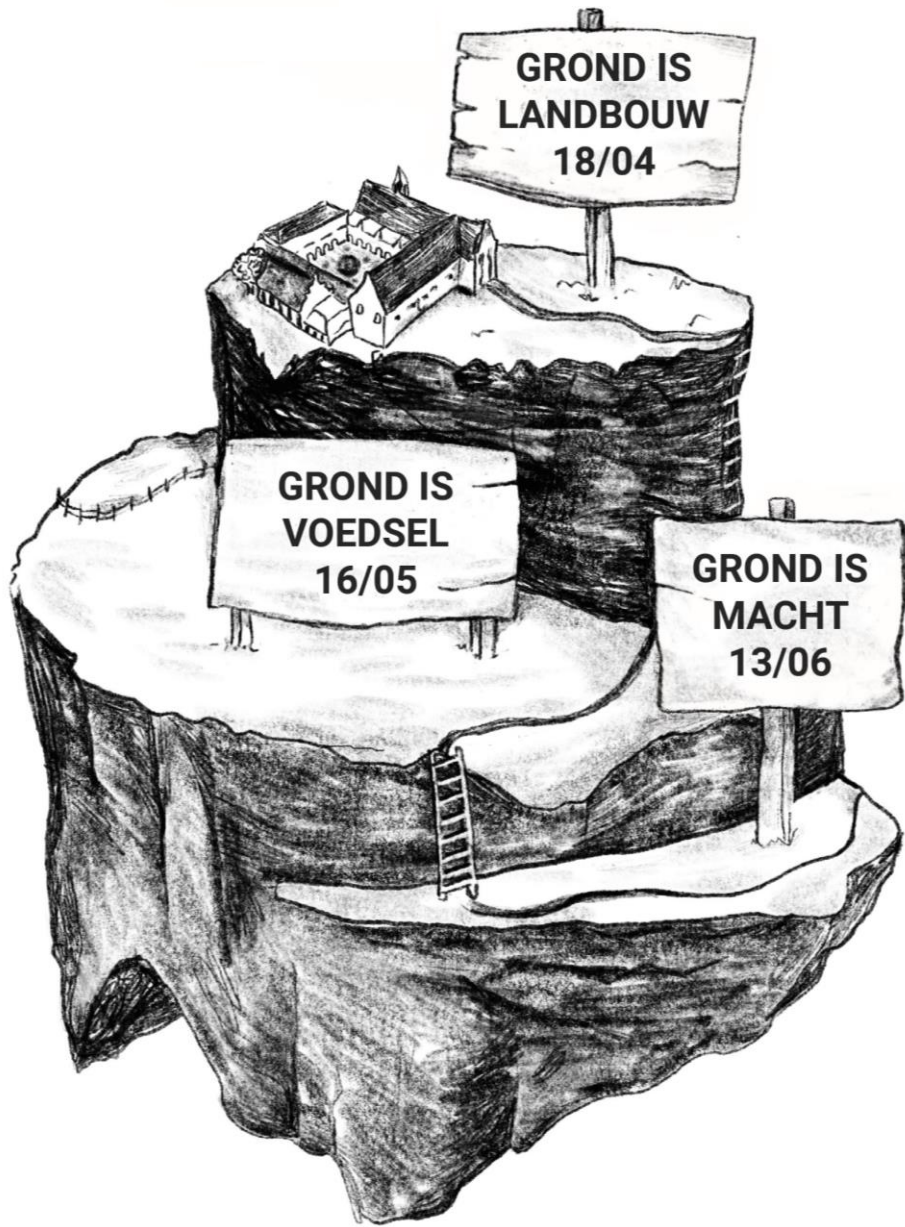

GRONDEN

GENTSE

STAD'S
ACADEMIE

ILVO
STAM

Sessie I

Grond is Landbouw

Donderdag 18 april 2024
Abdijrefter STAM, Gent

SESSIES

Avondprogramma

- 19u30 – Welkom en intro van het thema “Grond is Landbouw”

Hans Vandermaelen – ruimtelijk onderzoeker ILVO & gastprof UGent

- 20u00 – Panelgesprek

Steven De Roo – melkveehouder op Gentse Gronden in Afsnee

Griet Celen – Vlaamse Landmaatschappij

Koen Dhoore – docent Landwijzer

moderator **Jeroen Adam** – professor rurale sociologie UGent

- 21u00 – Publieksvragen
- 21u30 – Slotwoord

G
e
e
s
t
s
e
Grondden

Stadsmuseum
Gent

22.03.2024
↘ 29.09.2024

STA
M
ILVO

expo

Oorsprong van de Gentse Gronden

- Vanaf late Middeleeuwen
- Gent is grootste stad van de Lage Landen... met armoedevraagstuk
- Armen- en ziekenzorg door tientallen initiatieven
- Grond als basis voor hun werking: bron van inkomsten, voedsel, hout en turf (zeker in tijden van crisis)
- Vooral schenkingen, maar ook aankopen

Zeeuws-Vlaanderen, ca. 1570, Simon Wiskerke, Archief Gent

Renteboek van de Heilige Geesttafel Sint-Jacobskerk, 1436, Rijksarchief Gent

Pachten van een publieke instelling – een “droom” voor landbouwers

- Zekerheid voor de pachter
  - “Een droom”, “een voorrecht”, “de lotto gewonnen”, “voordelen als was je eigenaar”...
  - Langetermijnzekerheid want “publieke instellingen verkopen niet en sterven niet”
  - Generatie op generatie doorgeven (bijv. “Huysmanshoeve” Eeklo)
  - Fundament voor het landbouwbedrijf
- Hersteldiensten
- Rechtstreekse leveringen (soms)
- Maar zeker ook: machtsrelatie...

Visite van Victor Blommaert aan de familie Scheele, ca. 1900
Familie Scheele, Paviljoenhoeve, Zaamslag (NL)

Johan Scheele, Paviljoenhoeve Zaamslag, STAM en ILVO 2024

Afbouw van het landbouwpatrimonium (1)

- Patrimonium **quasi stabiel** van late Middeleeuwen tot begin 20ste eeuw (!) = 5000 ha grond en +100 hoeves
- Vanaf 1950 **verandert alles...** ook voor de Gentse Gronden (verstedelijking, industrialisering, landbouw voor wereldmarkt, ontwikkeling integraal welzijnsbeleid...)
- Beheer van het patrimonium wordt uitgekleeft (weinig investeringen in hoeves, afbouw klusjesdienst, afschaffing eigen boswachters...)
- Fase 1 (1960-1980): Gentse Gronden **grote ruimtelijke ontwikkelingen**
  - aan verloren bij uitbreiding haven, aanleg E40 en E17...

Boswachters Maurice en Georges De Wulf, jaren 1980, Jacques De Schryver

Boeren in de kanaalzone, 1986
Filip Claus

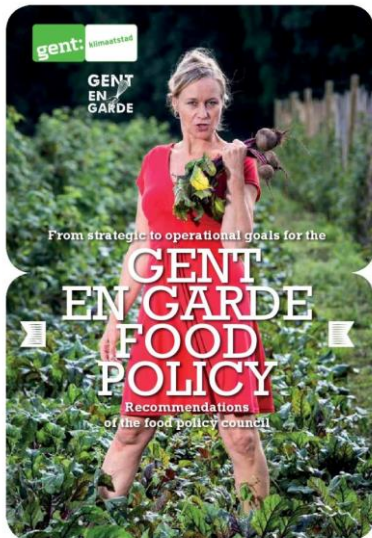
Hoeve Nazareth, Vertruynengoed, 1986.

De recente “herontdekking” van de Gentse Gronden (1)

- **Spoor 1: ontwikkeling van het stedelijk voedselbeleid**
  - 2013: Gent lanceert “Gent en Garde”
    - Vanuit het stedelijk klimaatbeleid
    - Spreekt over belang van ruimte voor voedselproductie, maar niet over OCMW-gronden
  - 2015: Gent tekent als één van eerste steden Milan Urban Food Policy Pact
  - 2017: Gent lanceert oproep voor pilootproject op OCMW-gronden in Afsnee → oa CSA De Goedinge
  - 2017 en later: Gent valt meermaals (inter)nationaal in prijzen als toonaangevend voorbeeld

Stad Gent (2016) Gent en Garde

VRT (2019)

Wouter Van Vooren voor De Morgen (2020)

De recente “herontdekking” van de Gentse Gronden (2)

- **Spoor 2: protest tegen de uitverkoop van de Gentse Gronden**
  - 2016: OCMW Gent verkoopt 450 ha landbouwgrond in Zeeland (in één lot) aan investeerder
  - 2017: bioboer trekt naar rechtbank om verkoop aan te vechten
  - 2017 en later: debat over Gentse Gronden trekt zich op gang
  - 2019: “De Hongerige Stad” protesteert tegen verdere uitverkoop en voor koppeling met voedselbeleid
  - ...

De Standaard (2018)

Café Apache #11 • Stadslandbouw, op welke grond? © Apache 2019

De Hongerige Stad (2019) © Kristien Elisa Pottie

De recente “herontdekking” van de Gentse Gronden (3)

- 2021 t.e.m. 2024: **moratorium** op de verkoop van OCMW-landbouwgrond (niet op hoeves)
- 2023: **Visie op landbouw** in en rond Gent
  - O.a. “De Stad Gent wil de veerkracht, economische rendabiliteit en het welbevinden van Gentse landbouwbedrijven versterken en verbeteren”
  - Voor het eerst heel uitdrukkelijke verwijzing naar de OCMW-gronden

Stad Gent (2023) Visie op landbouw in en rond Gent

Operationeel plan met acties 2023-2025

1. Volwaardige afweging landbouw ten opzichte van andere ruimtevragen
2. Strategisch kader voor Gentse OCMW landbouwgronden - Moratorium op verkoop van OCMW landbouwgronden
3. [Open oproep landbouwpijootprojecten op pachtvrije OCMW gronden](#)
4. Doorvertaling landbouwvisie in vergunningsverlening en handhaving zonevreemde functiewijzigingen
5. Opname principe korte keten in overheidsopdrachten voor voeding
6. Uitvoering flankerend landbouwbeleid RUP Groen
7. Uittesten van maatregelen ter bestrijding van droogte in het Parkbos
8. Subsidies voor landbouwers van Stad Gent
9. Ondersteuning Gentse boerenmarkten
10. Overheidsopdracht maaien en begrazen diverse percelen in stadseigendom
11. Communiceren en inspireren van landbouwers via verschillende fora
12. Communiceren en sensibiliseren van burgers en andere actoren
13. Monitoring - vijfjaarlijkse studie Ruimte voor landbouw
14. Toelichting landbouwvisie en aankaarten specifieke knelpunten bij Vlaamse overheid en Provincie Oost-Vlaanderen

Stad Gent (2023) Visie op landbouw in en rond Gent: Operationeel plan

GRONDEN

GENTSE

Wat nu? Wat met de resterende 1800 ha?

SESSIES

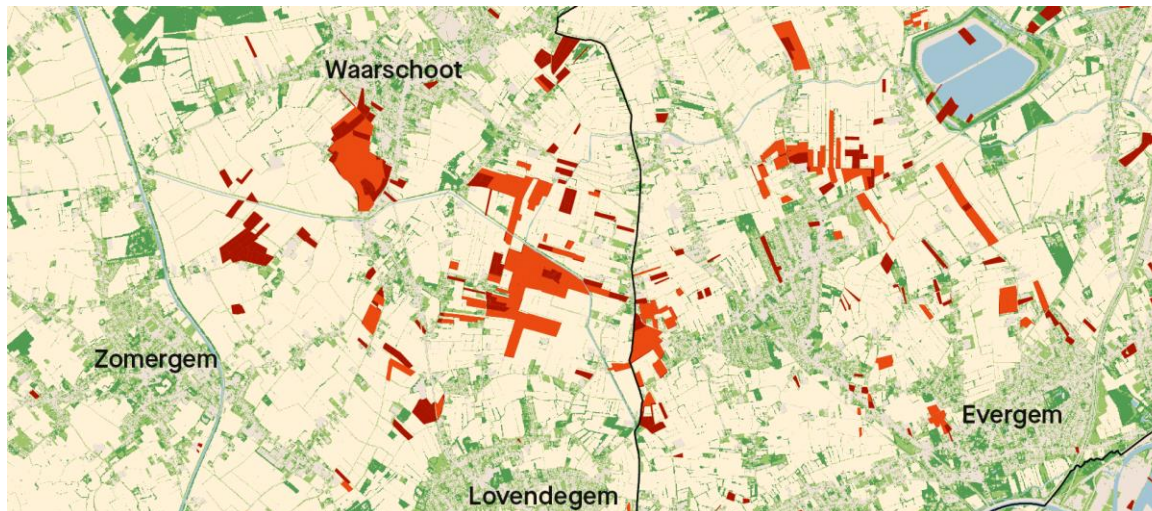

GRONDEN

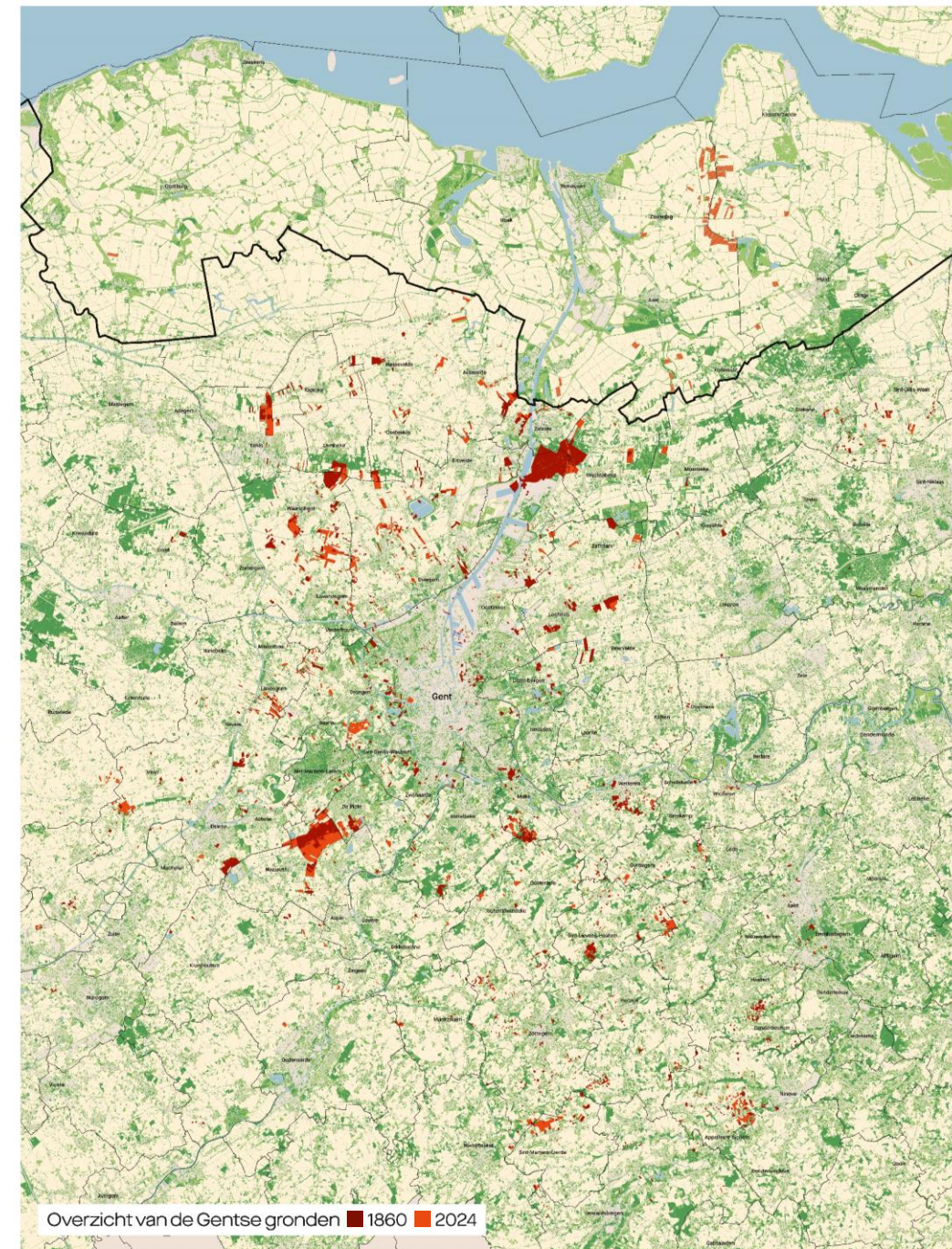
GENTSE

Waarover spreken we?

- 1.800 ha grond
- Waarvan meer dan 90% landbouwgrond
- Waarvan meer dan 90% buiten Gent, maar overgrote deel op fietsafstand van Gent
- Waarmee het OCMW van Gent een grootgrondbezitter blijft (ondanks daling 5000 naar 1800 ha)
- Geen “snippers”, maar gronden met een grote geografische spreiding
- Geen “braakliggende” gronden, maar in actief gebruik

STAM & ILVO (2024) Groenkaart: ANB

Overzicht van de Gentse gronden ■ 1860 ■ 2024

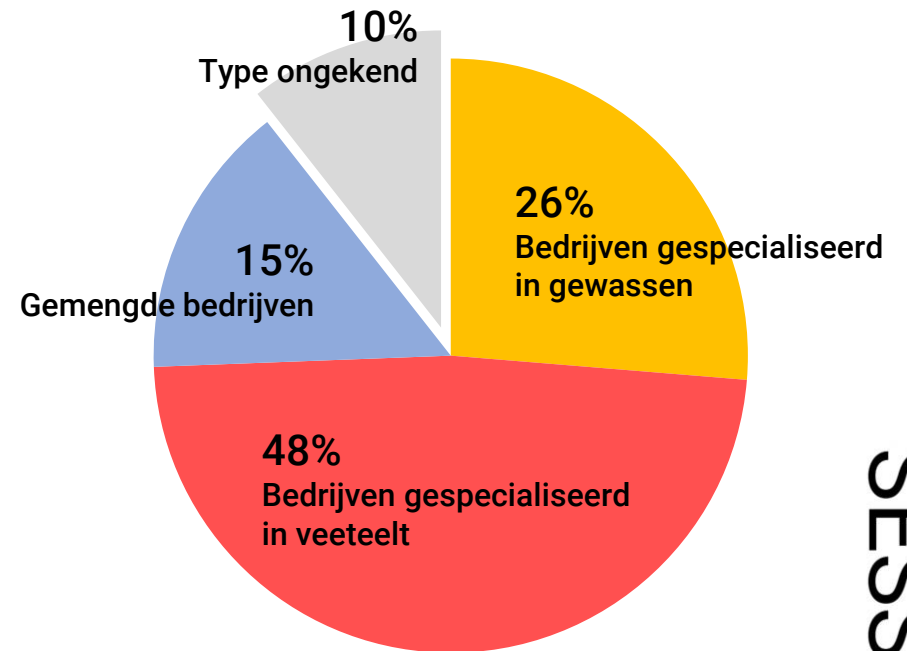
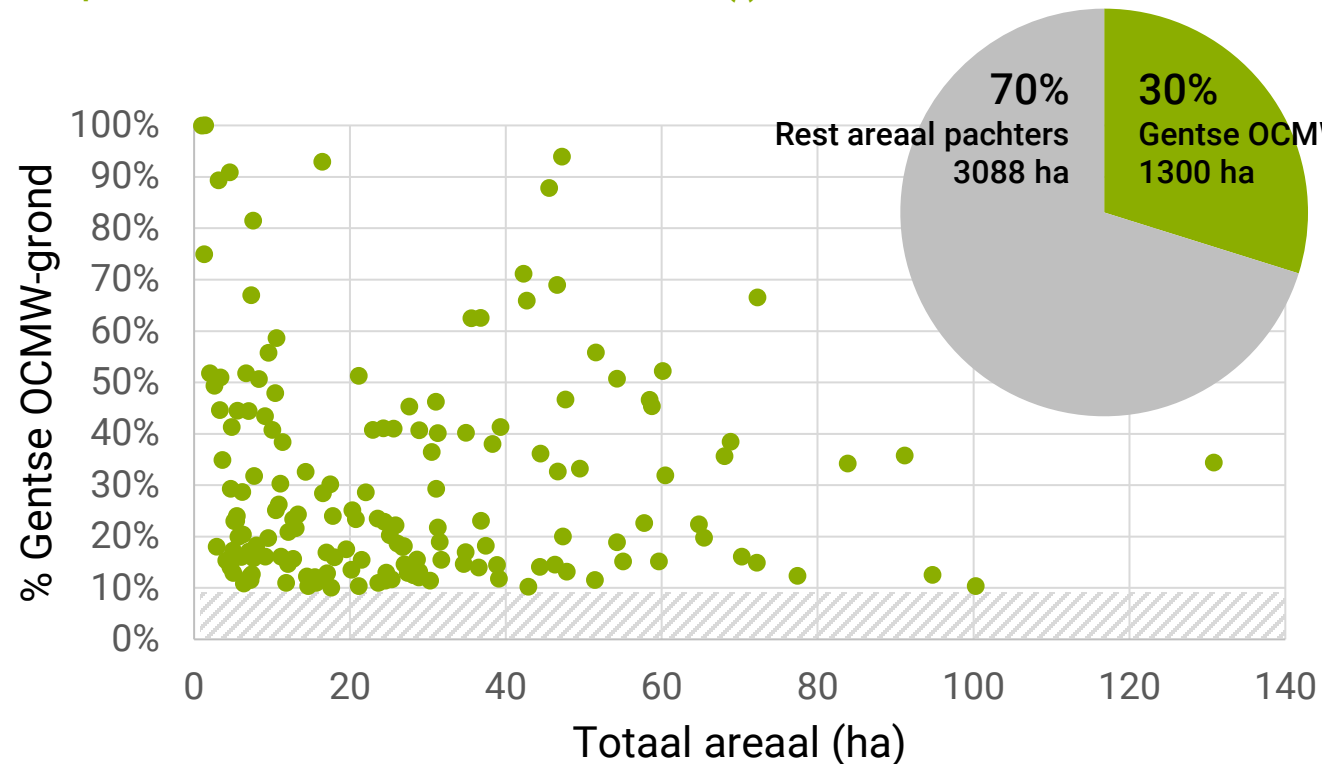

GRONDEN

GENTSE

160 "Gentse Gronden-boerderijen"

- **160 landbouwbedrijven** pachten meer dan 10% van hun areaal bij OCMW Gent
= meer dan 'geweten' is
- **ook grotere bedrijven**, incl. veehouderij en akkerbouw
= heel ander schaalniveau dan huidige pilootprojecten op publieke grond
- **gemiddeld** pachten deze 160 bedrijven **1/3 van hun areaal** bij het OCMW Gent
= potentieel schaafeffect factor 3 (!)

GRONDEN

GENTSE

“We verkopen grond maar dat blijft landbouw”

SESSIES

“We verkopen grond maar dat blijft landbouw”

1. Landbouwers zullen in onzekerheid leven → van “droom” naar “angst”
2. Landbouwers zullen niet (vaak) investeren in de gronden → geen LT-zekerheid = “uitboeren van de grond”
3. Landbouwers zullen toegang tot grond verliezen → dominosteeneffect
4. Niet-agrarisch hergebruik zal toenemen → verkoop hoogste bieder = deur verpaarding ed wagenwijd open
5. Nieuwkomers blijven veroordeeld tot “restgronden” → verlies één van laatste bronnen van hoop

Zeg niet:

“Verkoop van publieke grond verandert niets aan de landbouwbestemming ... dus er is geen impact op de landbouw”

Zeg wel: “Verkoop van publieke grond verandert niets aan de landbouwbestemming ... **maar heeft desondanks een verregaande impact op de landbouw**”

“We kunnen niets met die gronden want ze liggen buiten Gent”

- 800 jaar lang geen probleem en nu wel?
- Stad Gent (2018) Structuurvisie Ruimte voor Gent
  - “Ruimtelijke structuren en ontwikkelingen **stoppen niet aan de gemeentegrens.**”
  - “Elementen zoals wonen, werken, mobiliteit, veiligheid, het gebruik van infrastructuur en voorzieningen, natuur en groen(polen) en voedselvoorziening behandelen we daarom ook **beter op het niveau van de stadsregio.**”
  - “Een leefbare stad heeft een **grotere voedselsoevereiniteit**”
  - “Onbebouwde ruimtes zijn [...] nodig om **water** op te vangen bij zware regenval en water vast te houden om periodes van droogte te overbruggen”
  - “Omgekeerd moet Gent ook naar het ‘hinterland’ kijken en er een **vernieuwde band** mee aangaan. [...] **Een duurzame strategie voor landbouw en voedselvoorziening is hoe dan ook stadsregionaal** en baseert zich op een **wederkerige relatie** tussen stad en regio.”
  - “We creëren in samenwerking met de landbouwers **ecologische meerwaarde.**”
  - ...

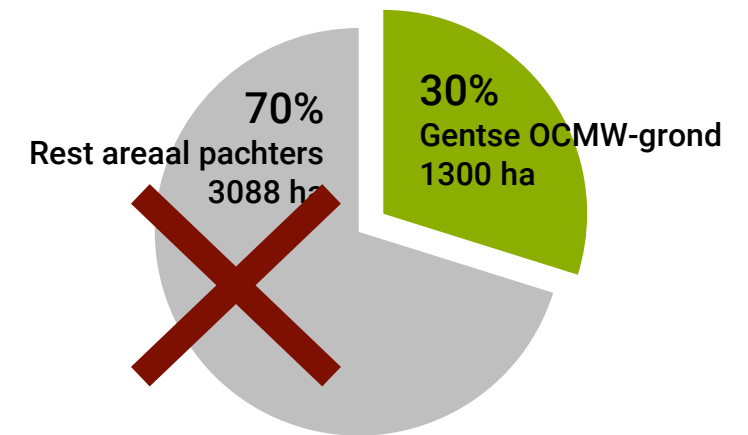
→ Gentse Gronden buiten Gent: een last of net een troef?

“We kunnen niets met die gronden want ze zijn al in gebruik”

- Veronderstelling is heel vaak:
  - Je kan pas aan de slag met publieke grond **wanneer de huidige pachter stopt of sterft** (“wit blad”)
  - Heeft veel te maken met **pachtwet**, die niet toelaat dat (plots) voorwaarden worden opgelegd
- Maar wachten op “wit blad” heeft **vele nadelen**
  - Verlies van landbouwers en van kennis
  - Landbouwgehelen (bedrijven + gebouwen) vallen uiteen
  - Versterking van niet-agrarisch hergebruik (verpaarding, vertuining...)
  - Verlies van interessant schaaleffect
  - ...
- Publieke grond kan een **motor van de landbouwtransitie** zijn
  - Project Mendonk
  - Project ANB
  - ...

Dinsdag 23 januari 2024, 19:00 CET

Landbouwer start duurzaam project op OCMW-gronden in Mendonk

▲ De koeien van Landbouwer Wim van Hecke op de OCMW-gronden in Mendonk.

Een melkveebedrijf start samen met de Stad Gent een pilotproject op 5 hectare OCMW-gronden in Mendonk. De melkveehouder zal er onder meer een poel aanleggen en duurzaam

GRONDEN

GENTSE

Dringende vragen?

SESSIES

Avondprogramma

- 19u30 – Welkom en intro van het thema “Grond is Landbouw”

Hans Vandermaelen – ruimtelijk onderzoeker ILVO & gastprof UGent

- 20u00 – Panelgesprek

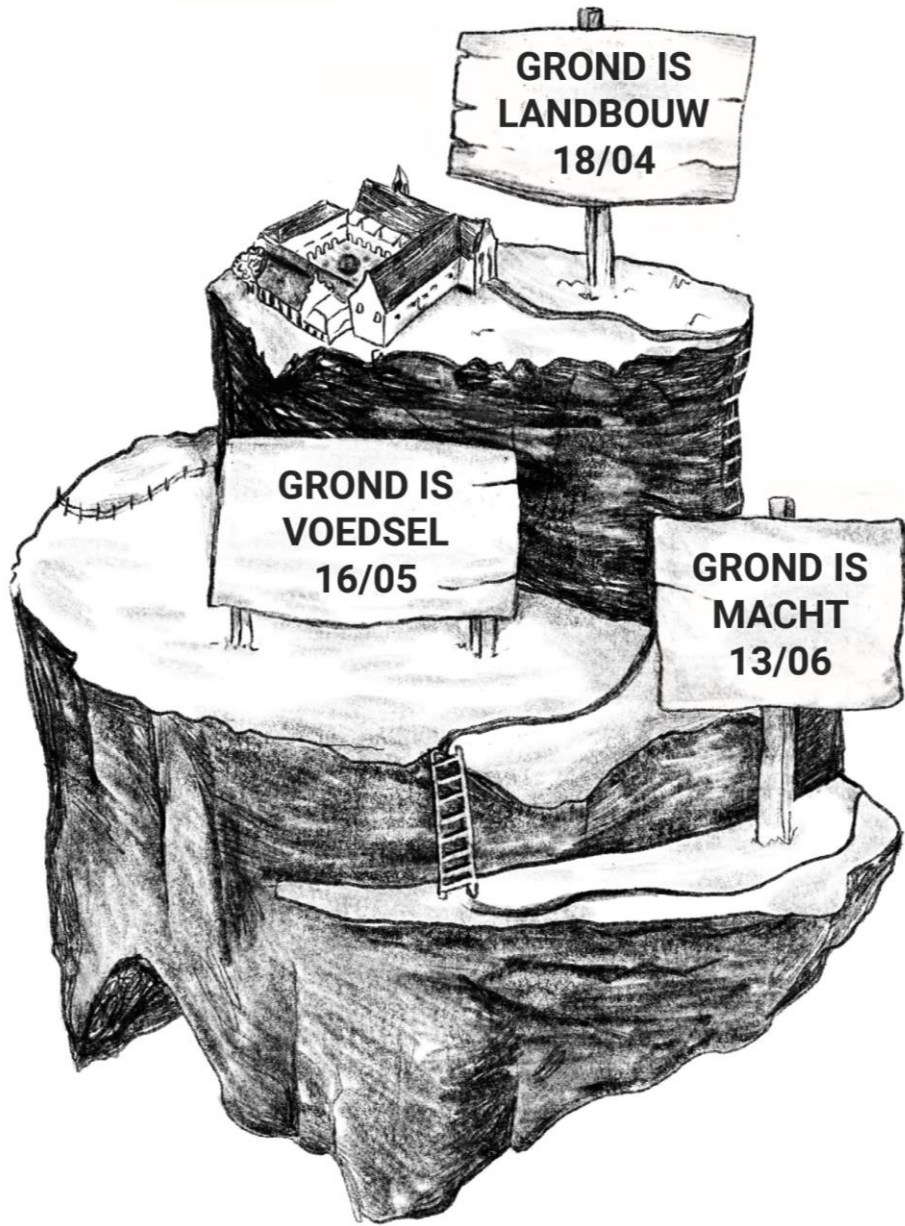
Steven De Roo – melkveehouder op Gentse Gronden in Afsnee

Griet Celen – Vlaamse Landmaatschappij

Koen Dhoore – docent Landwijzer

moderator **Jeroen Adam** – professor rurale sociologie UGent

- 21u00 – Publieksvragen
- 21u30 – Slotwoord

Welkom op de volgende sessies:

Sessie II Donderdag 16 mei 2024

Grond is Voedsel

Sessie III Donderdag 13 juni 2024

Grond is Macht

Abdijrefter STAM, Gent

Inschrijven via www.stadsacademie.be